

Tuta absoluta angriper tomat

Tuta absoluta (tomatmal) är en bladminerare. Tomatmalen angriper framför allt tomat och kan göra stora skador genom att skörden i värsta fall kan bli helt osäljbar om inte bekämpningsåtgärder vidtas.

Den har sitt ursprung i Mellanamerika och har sedan spridit sig till stora delar av Sydamerika. Förutom enstaka rapporter från Japan på 1960-talet har den inte spridits utanför Sydamerika förrän under de senare åren. Från 2006 och fram till nu har den spridits runt Medelhavet och norrut i Europa. Den finns nu rapporterad från en lång rad länder. De som ligger närmast Sverige är Litauen, Storbritannien, Nederländerna och Tyskland.

Största spridningskällorna är handel med tomatfrukter (och smittat emballage) och tomatplantor. I Sverige har *T. absoluta* ännu inte konstaterats.

Skadebild

De flesta skador görs på bladen och stammen på tomatplantan. Larverna äter helst på yngre skott. På så sätt hämmas plantans tillväxt. Frukterna angrips oftast bara i liten omfattning om inte det är kraftigt angrep av *T. absoluta*, men även små angrepp kan göra skörden osäljbar. De sår i plantan, som skadegöraren gör, är ofta inkörspår för röta. Utan bekämpning kan skördeförlusten på 100 procent uppstå. Även med en adekvat bekämpning kan skördeförlusten uppgå till 5 procent eller mer.

Larverna minerar bladen så att döda partier, som ofta har formen av eklöv, uppstår.

Larverna efterlämnar svart gnagspån vilket gör det ganska lätt att konstatera angrepp.

Biologi

T. absoluta är som vuxen ca 10 mm lång. Den har trådformiga antenner som är nästan lika långa som kroppen. Malen är silvrig eller grå och har svarta fläckar på bakvingarna.

Larverna är krämfärgade och har svart huvud. I sista stadiet antar larven en grön till violett färg. Larven växer från ca 0,9 mm till 7,5 mm innan den förpuppar sig.

Puppan är brun. Äggen är krämfärgade, avlånga och små, endast ca 0,2 x 0,4 mm.

De fullvuxna malarna är aktiva på natten och gömmer sig mellan bladen på dagen. Under gynnsamma förhållanden kan 10 – 12 generationer utvecklas per år. För att hela livscykeln ska kunna fullgöras behövs en temperatur mellan 14 och 30 °C. Om larven har tillgång till föda har den inget vilstadium. Övervintring kan ske som ägg, puppa eller som fullvuxen mal. Honan, som lägger ca 260 ägg under sin livstid, lägger helst äggen på undersidan av bladen. Äggen kläcks efter 4–5 dagar. Larven genomgår fyra stadier innan den förpuppar sig. Larvstadiet varar mellan 13 och 15 dagar. Larven kan förpuppa sig i gångarna där den ätit, på bladen eller i marken. Om den inte förpuppar sig i marken, gör den en kokong till skydd. Puppstadiet varar 9–11 dagar. Förmodligen kan skadegöraren inte övervintra utomhus i mellersta och norra Europa, men frostfria växthus torde vara en ideal övervintringsplats.

Värdväxter

Den främsta värdväxten är tomat. Potatis är också värdväxt men skador sker främst på bladen. Knölna angrips sällan. För övrigt är ett stort antal potatisväxter (*Solanaceae*) värdväxter. Observera att det också gäller vilda växter. Den svenska nattskattan (*Solanum nigrum*) torde kunna fungera som värdväxt. Även bönplantor (*Phaseolus vulgaris*) har rapporterats vara värdväxter.

Geografisk utbredning

T. absoluta härstammar från Mellanamerika och därifrån har den spridits till Sydamerika under 1960- och 70-talen. Förutom enstaka fall i Japan på 1960-talet dröjde till 2006 innan den spreds utanför Sydamerika. Numera finns skadegöraren inte i Japan.

År 2006 upptäcktes *T. absoluta* i Spanien. Nu finns den i de flesta länder i Nordafrika, Mellanöstern och Sydeuropa. Sedan har skadegöraren på bred front mycket snabbt rört sig norrut genom både västra och östra Europa. År 2009 fanns rapporter från Nederländerna, Tyskland, Storbritannien och Litauen.

I de nordiska länderna finns ännu inga rapporter om *T. absoluta*.

Till Sverige har *T. absoluta* alltså ännu inte kommit.

Bekämpning

T. absoluta är svårbekämpad. I Sydamerika har skadegöraren snabbt utvecklat resistens mot kemiska bekämpningsmedel. I växthus kan feromonfällor vara ett alternativ vid låga populationer. Kulturväxling i växthus (alternera tomatodling med odling av t.ex. gurka) är ett sätt att hålla populationen nere. Biologisk bekämpning är fortfarande i sin linda vad gäller *T. absoluta*, men forskning pågår.

För Sveriges del gäller att försöka förhindra att skadegöraren kommer in i landet och det viktigaste är att kontrollera importerade tomater och att inte återanvända emballage.

**Misstänkta förekomster anmäls till
Jordbruksverket.**

Malen är silvrig eller grå.

Foto: M.J. van der Straten, Photo © Plant Protection Service, the Netherlands

Puppa i tomatfrukt.

Foto: M.J. van der Straten, Photo © Plant Protection Service, the Netherlands

I sista stadiet antar larven en grön eller violett färg.

Foto: JM Cobos Suarez, Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino, Madrid (ES)

Äggen är mycket små.

Foto: JM Cobos Suarez, Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino, Madrid (ES)

Frukterna angrips oftast bara i liten omfattning.

Foto: JM Cobos Suarez, Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino, Madrid (ES)

Larver i stammen på en tomatplanta.

Foto: JM Cobos Suarez, Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino, Madrid (ES)

Referenser

Wikipedia (2011) *Tuta absoluta*.

<http://en.wikipedia.org/w/index.php?oldid=428312467>

(2011-10-03)

Tutaabsoluta.com (2009) Tuta absoluta – Insect Profile

http://www.tutaabsoluta.com/uploads/files/tutaabsoluta_profile-01-10-2009.pdf

(2011-10-03)

FERA (2009) Plant Pest Factsheet South American tomato moth *Tuta absoluta*

<http://www.fera.defra.gov.uk/plants/publications/documents/factsheets/ppnTutaAbsoluta.pdf>

(2011-10-03)

Jordbruksverket

551 82 Jönköping

Tfn 036-15 50 00 (vx)

E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se

www.jordbruksverket.se

Oktober 2011

OVR 247